

aktuellt

Januari 2014

**GLOBAL
RESPEKT**

MEMLEMMAR I PALMECENTRET

26

Svensk fackföreningsrörelse och arbetarrörelse, däribland LO, ABF, SAP och flera av LO-förbunden.

MEMLEMMAR I GLOBALA FACKFÖRENINGSRÖRELSEN

174 000 000

I fler än 150 länder. År 2014.

FOTO: MATS WINGBORG

I Sri Lanka har för första gången en ny facklig centralorganisation bildats som organiserar både privat- och offentliganställda.

Tema: **Global organisering för global respekt**

Global facklig kamp för drägliga jobb

Fattigdom handlar om materiell nöd. Men också om rimliga arbetsvillkor och **möjlighet att påverka**. Därför behövs organisering, både här hemma och globalt. Med denna tidning vill LO och Palmecentret bidra till att öka kunskapen om vår omvärld, om globaliseringen och om varför globala fack behövs.

Bilagan utges av LO i samarbete med Palmecentret.

Produktionen av annonsbilagan skedde med ekonomiskt stöd från Sida. Sida har ej deltagit i produktionen och ansvaret för innehållet är utgivarens.

FILIPPINERNA

FOTO: VIKTORIA SVENSSON/TORBERG

HON VILLENA FACKET

Sidan 3

INDONESIEN

1,5

MILJONER STREJKADE

Sidan 7

ZIMBABWE

Facket i fronten för förändring. Ny konstitution, ett steg i rätt riktning, men staten ännu repressiv. Sidan 9

LO-FÖRBUNDENS VAL

FOTO: MATS WINGBORG

VAD VILL DE DRIVA GLOBALT?

Sidorna 14-15

Kvinnor i Asien – det globala fackets framtida ryggrad

FOTO: MATS WINGBORG

Fackföreningsrörelsen växte en gång i tiden fram i Europa och där är fortfarande medlemsantalet högst. Men under de senaste decennierna har facket vuxit mest i utvecklingsländer.

Den globala fackliga rörelsen förändras. För två hundra år sedan växte facket fram bland manliga industriarbetare i England. **Nu växer facket framför allt i utvecklingsländer** och allra mest i Asien. I snabb takt ökar också andelen kvinnor som är fackliga medlemmar.

Förskjutningen inom den globala fackliga rörelsen återspeglar förändringarna i världsekonomin. Den ekonomiska tillväxten har varit starkast i Asien och det är också där antalet jobb har ökat mest. Av alla industrijobb i världen finns i dag över hälften i Syd- eller Östasien.

– Vi ser en ökning både av industrijobb och jobb inom turistnäringen. Inte minst har det lett till att vi organiserat fler kvinnor. Men problemen är många, bland annat repression mot fackligt aktiva och arbetsgivare som vägrar att sluta kollektivavtal, säger Hemasari Dhatmabumi, företrädare för det globala facket IUL, som organiserar livsmedels- och hotellanställda.

I den industrialisering vi i dag ser i till exempel Thailand, Kina, Filippinerna och Bangladesh spelar kvinnorna en avgörande roll. Inom många branscher är de flesta anställda kvinnor, som inom klädindustrin. Överhuvudtaget ökar andelen kvinnor i det globala arbetslivet nästan överallt. Det enda undantaget är ett antal länder runt Persiska viken där ytterst få av de inhemska kvinnorna arbetar, men där det finns många kvinnliga migrantarbetare från andra länder.

– Inte minst i provinsen Rayong sker en enormt snabb industrialisering, särskilt inom elektronikindustrin. Där växer också många fackföreningar fram. Men arbetsgivarna gör vad de kan för att stoppa organiseringen. Det har lett till flera konflikter, som vid amerikanska General Motors och svenska Mölnlycke Health Care, säger Aranya

Phakaphat, anställd av det globala facket IndustriAll i Thailand.

Ska det globala facket fortsätta att växa är det avgörande att man lyckas organisera de nya industriarbetarna, men också anställda inom servicenäringar och i lantbruket. Särskilt strategiskt är att lyckas organisera anställda vid stora arbetsplatser, som stora fabriker, sjukhus och plantager. Där går det att bygga stora fackklubbar som kan fungera som motorer för den fortsatta organiseringen.

– Livsmedelsfacken får fler medlemmar i både Afrika och Asien. Där etablerar sig många av de globala livsmedels- och jordbruksföretagen. Många nya medlemmar är kvinnor, säger Hans-Olof Nilsson, ordförande för Livsmedelsarbetareförbundet och för det globala facket IUL.

Fackliga organisationers fokus är att höja löner och förbättra villkor för de anställda, men i kölvattnet av starkare fackföreningar sker också ofta en demokratisering av länderna. I Sydkorea föll militärstyret när facket blev starkare. I Sydafrika var den fackliga rörelsen Cosatu ledande i kampen mot apartheid. I länder som Belarus och Zimbabwe utgör facket i dag en av de viktigaste delarna av den politiska oppositionen.

Det ska samtidigt erkännas att mycket av den globala fackliga rörelsens arbete sker i skymundan. Allt för sällan skapar det braskande rubriker i media. Orsaken är att det fackliga arbetet till stora

delar handlar om vardagsfrågor på arbetsplatser. Om att en medlem ska få rätt övertidsättning, om att arbetsgivaren behöver köpa skyddshandskar till personalen eller om att minska de tidsbegränsade anställningarna. För den enskilde är dessa frågor stora, men ett enskilt fall blir sällan uppmärksammat på riksnivå. Däremot blir dessa frågor stora när de sätts samman, när det handlar om mångas rätt till övertidsättning och skyddsutrustning eller om många arbetsgivare som systematiskt missbrukar användningen av tidsbegränsade anställningar.

Fortfarande har den globala fackliga rörelsen flest medlemmar i Europa, där facket en gång växte fram. Europa är också fortsatt viktigt eftersom en svagare facklig rörelse här skulle ha en symbolisk verkan i negativ riktning på hela den globala rörelsen. Samtidigt måste facket växa utanför Europa om det ska bli en rörelse som fungerar som en motvikt till de allt mäktigare transnationella företagen. Av detta skäl har frågan om globala fackliga ramavtal, slutna mellan globala fack och multinationella företag, blivit en huvudfråga i den internationella fackliga rörelsens strategi. Inte minst har svensk fackföreningsrörelse varit pådrivande för att upprätta globala ramavtal. Men, återigen, ska strategin bli framgångsrik krävs det att fackliga organisationer även utanför Europa har kraft att ställa krav på arbetsgivare och i synnerhet på stora företag.

Eller för att något hårda budskapet: Symbolen för det globala fackets framtid är de anställda inom industri och servicenäringar i utvecklingsländer – det handlar om arbetare i Latinamerika och Afrika, men mer än något annat om kvinnor i Asien. ●

I nästan hela världen ökar andelen kvinnor i arbetslivet. Det leder också till att fler kvinnor är aktiva i facket.

Hon vill **ena facket** i Filippinerna

Den filippinska fackföreningsrörelsen är en av världens mest fragmenterade.

LÄS MER OM FILIPPINERNA

Läs mer om de filippinska organisationerna som nämns i texterna:

APL: www.apl.org.ph

Sentro: www.sentro.org

Nagkaisa: www.facebook.com/pages/Nagkaisa/421413561266645

Akbayan: <https://akbayan.org.ph>

FOTO: VIKTORIA SVENSSON TORDENBORN

– Vi har både bildat den nya centralorganisationen Sentro och det fackliga nätverket Nagkaisa. Nu kan vi bli en motkraft till de multinationella företagen, säger Nice Coronacion.

Hallå, Nice Coronacion, 25 år och nationell ungdomskoordinator för Alliance of Progressive Labor (APL).

Vad är APL för slags organisation?

– Det är en facklig centralorganisation bestående av progressiva fackförbund inom privat sektor som alla enats kring tankarna om "social movement unionism", det vill säga att de fackliga idéerna måste förenas med utåtriktad verksamhet. Det enskilt största förbundet inom APL är Transportarbetareförbundet.

Hur hög är organisationsgraden i landet?

– Av 40 miljoner människor i arbetskraften är mellan fem och tio procent fackliga medlemmar. Ännu färre täcks av kollektivavtal.

Kan du beskriva den filippinska fackföreningsrörelsen?

– Den filippinska fackföreningsrörelsen är sedan länge känd som en av världens mest

fragmenterade. För närvarande existerar ett tiotal fackliga centralorganisationer med delvis olika politisk inriktning. Arbetslagstiftningen tvingar fackföreningar att konkurrera med varandra om organiseringsrätten på arbetsplatserna.

Men du menar att det samtidigt tagits viktiga steg mot ökad enighet. Hur menar du då?

– Nyligen bildades den fackliga centralorganisationen Sentro. Där har flera av de progressiva fackliga organisationerna samlats som tillsammans representerar 80 000 medlemmar från privat, offentlig och informell sektor. Grundstommen utgörs av Alliance of Progressive Labor (APL), men i Sentro ingår också många andra fackliga organisationer. Sentro skiljer sig från andra fackliga centralorganisationer genom att man strävar efter att alla anställda på en arbetsplats ska tillhöra samma fackklubb.

Och vad kommer att hända med APL, där du är koordinator?

– APL kommer att upplösas så småningom

för att bli en del av Sentro. Redan i dag har medlemskapet i Internationella fackliga samorganisationen gått över till Sentro.

Vilka fackliga frågor är viktigast för Sentro?

– En stor fråga är den snabba ökningen av osäkra och tillfälliga jobb. Allt fler har tidsbegränsade anställningar eller är anställda av bemanningsföretag. Många fastanställda arbetare avskedas för att sedan återanställas på korttidskontrakt.

Men det har också bildats en annan facklig allians, Nagkaisa, vad är det?

– Nagkaisa är ett bredare fackligt nätverk, inte en gemensam organisation. Syftet är att organisera gemensamma aktioner och demonstrationer. En huvudfråga blir just kampen för säkra och trygga anställningar.

Vilka ser APL, Sentro och Nagkaisa som motståndarna?

– Regeringen, den nyliberala politiken och de multinationella företagen. President Benigno Aquino är som gjord av teflon. Han

får massor med kritik, men den rinner bara av honom utan att påverka politiken.

Hur ska de fackliga utbildningarna organiseras?

– Vi samarbetar nära med Labor Education and Research Network (Learn). Learn fungerar som ett studieförbund och arrangerar utbildningar för fackligt aktiva och olika progressiva NGOs. Det är till stor del tack vare Learn och APL som det varit möjligt att bilda Sentro. De fackliga utbildningarna som arrangeras av Learn har under lång tid fått stöd av svenska Palmeacentret.

Samverkar ni med politiska partier?

– Många i APL och Sentro tillhör Akbayan, ett progressivt arbetarparti. Det finns en nära samverkan, samtidigt skiljer vi tydligt på det politiska arbetet och det fackliga. Fackföreningarna måste vara bredare än de politiska partierna och även de som inte är partipolitiska medlemmar måste känna sig välkomna.

Viktoria Svensson Tordenborn & Mats Wingborg

Annelie Nordström:

”Globala facket måste bli bättre på rekrytering”

– Mitt viktigaste budskap är att de globala facken måste lyfta fram **medlemsrekryteringen**. Jag tror att vi måste erkänna att det behövs ett helt annat driv, säger Annelie Nordström, ordförande i Kommunal.

Inom både PSI, det globala facket för förbund som organiserar anställda inom offentligt finansierad verksamhet, och EPSU, den motsvarande organisationen för Europa, har Kommunal under de senaste tio åren tagit upp frågan om medlemsrekrytering.

– Längre var det många som blev sura. De ville själva bestämma hur de skulle jobba och tyckte inte att vi skulle lägga oss i. Men nu har trenden vänt. Alla är plötsligt överens om att de fackliga organisationerna behöver fler medlemmar. Orsaken är inte främst något idéskifte, utan krasst ekonomiskt. Många fackförbund har dåligt med pengar, om de ska överleva behöver de fler medlemmar.

Annelie Nordströms pådrivande hållning har stärkt hennes position inom den internationella fackföreningsrörelsen. Våren 2014 har EPSU, den europeiska organisationen för offentliga fack, kongress. Enda kandidaten till ordförandeposten är Annelie Nordström.

– Jämfört med många andra förbund i världen har vi stor erfarenhet av rekrytering och organisering, men det betyder inte att vi är bra på allt. När det gäller andra saker kan vi lära av andra, som hur man får med medlemmar i kampanjer.

Engagemang för Sydafrika

Annelie Nordström är också starkt engagerad i fackliga frågor utanför Europa. När hon ska peka ut starka förbund för offentligt anställda utanför Europa nämner hon särskilt det sydafrikanska förbundet för offentligt anställda.

– Det består av traditionellt kommunalanställda grupper som renhållningsarbetare, vårdbiträden, anställda inom socialtjänst, barnomsorg och på fritidshem. Framför allt har man en stark förankring på

arbetsplatser, det vill säga basen för facklig verksamhet. Deras engagemang handlar i stort sett om samma frågor som i Sverige, det vill säga löner, trygga anställningar och en bättre arbetsmiljö. När det gäller farliga kemikalier har de dock inte kommit lika långt som vi har. I sådana frågor är de mer okunniga.

I många länder i världen har starka fackföreningar banat väg för politiska partier inom arbetarrörelsen. För de fackliga organisationerna kan kontakter med politiska partier vara en väg att påverka lagstiftningen i arbetsmarknadsfrågor.

– Men formerna för samverkan kan se väldigt olika ut. I en del länder finns ett nära samarbete, som i Sydafrika där förbundet för offentligt anställda står klart till vänster. I andra länder står förbunden utanför partipolitiken. Jag tror inte att det finns någon given modell för detta. Hur kontakterna med politiska partier ska se ut beror på den specifika situationen i landet. Däremot tror jag att fackförbunden måste vara politiskt orienterade på ett mer allmänt plan. Det handlar om att bryta medlemmarnas maktlöshet, att kunna se politiska alternativ. I Sverige har Palmecentret, där Kommunal är medlem, varit aktivt i flera projekt som handlat om fackligt-politiskt samarbete.

Allt fler är privatanställda

Kommunal har för närvarande drygt en halv miljon medlemmar, av dessa är i dag 150 000 privatanställda. Bakgrunden är att alltmer av busstrafik, äldreomsorg och vård läggs ut på privata entreprenörer. Inte sällan är dessa entreprenörer multinationella företag. I vissa fall handlar det om svenska företag med verksamhet i flera länder, som vårdföretaget Capiro, eller så handlar det om utländska företag, ibland med huvudkontor långt från Sverige.

– För vår del har det skapat ett behov av att bygga koncernfackliga kontakter. De senaste fyra åren har vi satsat på att utbilda de förtroendevalda som deltar i europeiska företagsråd. Det behövs, jag har just fått rapporter om att Capiro sysslar med lönedumpning i Spanien. Som tur är har vi byggt upp ett företagsråd, därför har vi möjligheter att närmare undersöka vad som hänt. ●

Annelie Nordström.

FOTO: FREDRIK SANDIN CARLSON

FAKTA OM PSI

PSI betyder Public Services International. PSI organiserar 650 fackförbund med sammantaget 20 miljoner medlemmar. EPSU står för European Federation of Public Services Unions. EPSU organiserar 265 fackförbund med totalt 8 miljoner medlemmar.

Ovanligt med fasta anställningar i fattiga länder

I fattiga länder hör fasta anställningar till undantagen. De absolut flesta försörjer sig inom den så kallade informella ekonomin.

Den informella ekonomin karakteriseras av små arbetsplatser med farliga och ohälsosamma arbetsvillkor. Inte sällan utförs arbetet i arbetstagarens hem. Produktiviteten är i allmänhet låg till följd av brist på utrustning och yrkesutbildning.

Arbetet inom den informella ekonomin sker utan anställning och lagligt skydd. Arbetarna är inte erkända som arbetskraft av offentliga myndigheter eller arbetsgivare. Nästan alltid saknas avtal med arbetsgivare eller uppdragsgivare. Arbetarna inom den informella ekonomin har för det mesta också ett svagt stöd i lagstiftningen.

De som arbetar inom den informella ekonomin är samtidigt inte en enhetlig grupp. Många arbetar utan någon

specifik arbetsgivare (gatuförsäljare), andra säljer sin arbetskraft per dag (vanligt inom byggsektorn, transporter och service). En del saknar kontrakt (vanligt bland hembiträden och inom hotell- och restaurang) och en del arbetar för informella företag (vanligt inom familjejordbruk, underleverantörer till större företag, service). Ytterligare en grupp är icke-registrerade arbetare (migranter, papperslösa). ●

Karl-Petter Thorwaldsson:

”Vi ska bara stödja demokratiska fackföreningar”

FOTO: LARS FORSSTEDT

Karl-Petter Thorwaldsson.

– Jag hävdar ofta saker som **inte är populära** inom den globala fackföreningsrörelsen, säger LO-ordföranden Karl-Petter Thorwaldsson. Han tar emot på sitt tjänsterum i LO-borgen. Ovanför skrivbordet hänger en gigantisk tavla målad av Albin Amelin. Motivet är ett fackligt möte med röda fanor och en talare längst fram.

Karl-Petter Thorwaldsson är på strålande humör, de globala frågorna ligger honom varmt om hjärtat. Ända sedan SSU-tiden har han varit engagerad i de stora internationella frågorna. Men nu sitter Karl-Petter Thorwaldsson på sitt rum och filosoferar över fackets globala utveckling.

– Inom Internationella fackliga samorganisationen (IFS) hör vi till dem som ställer höga krav på fackföreningar för att de ska bli antagna som medlemmar. För det första måste organisationerna vara demokratiska, för det andra ska de ha en lokal bas.

Karl-Petter Thorwaldsson tycker också att IFS bör vara försiktig med att ta in nya medlemmar i länder där det redan finns flera medlemsorganisationer.

– Skälet är enkelt. Om IFS är för snabba med att godkänna nya medlemmar kan det stimulera facklig splittring.

Det som skapat mest uppmärksamhet inom IFS är emellertid en annan sak, nämligen att Karl-Petter Thorwaldsson protesterat mot att IFS godkännt att den statligt kontrollerade fackföreningsrörelsen i Kina fick utse en arbetstagarrepresentant inom FN-organet ILO, som bevakar arbetslivsfrågor.

– Vi kan ha kontakter med det officiella facket i Kina, däremot bör vi aldrig stödja att odemokratiska fackföreningar får inflytande eller representation.

Både bakslag och framgångar

Karl-Petter Thorwaldsson ger också en sammansatt bild av utvecklingen av den globala fackliga rörelsen.

– Till en del är det en stukad rörelse. I många länder har medlemsantalen rasat. Högern lade grunden för en antifacklig politik genom ideologiska kampanjer under 1980- och 1990-talet. Men det finns också positiva drag i utvecklingen. I Asien och Latinamerika har miljontals nya jobb skapats inom tillverkningsindustrin. Det har skapat en potential för facklig organisering.

Enligt Karl-Petter Thorwaldsson ser vi nu en ny våg av global industrialisering, denna gång i flera länder i Afrika. Han pekar bland annat på den växande textilindustrin i ett land som Etiopien.

– I takt med att det uppstår efterfrågan på mer specialiserad yrkeskompetens får facket en starkare förhandlingsposition. Det är ett gyllene läge för att åstadkomma en demokratisering.

Det unika med Norden

På en punkt anser Karl-Petter Thorwalds-

son att den nordiska fackföreningsrörelsen skiljer sig från den i nästan hela övriga världen. Det handlar om att samverka med näringslivet har gått längre. Å ena sidan har facket fått inflytande, bland annat över lönebildningen. Å andra sidan innebär det att facket också måste ta ett större ansvar för produktionen.

– Med starka fackföreningar och kollektivavtal blir det också färre strejker. Det beror på att vi tar ansvar för de avtal vi slutit. Vi är också måna om att upprätthålla en fungerande dialog med arbetsgivarna. I länder med svaga fackföreningar blir arbetstagare ofta desperata. Vad göra om man känner sig utnyttjad? Ofta anser man att enda lösningen är att gå ut i strejk.

Den diametrala ytterligheten till den nordiska modellen är USA. Enligt Karl-Petter Thorwaldsson har arbetsgivarna där valt strategin att försöka krossa facket.

– Men vad skulle hända om de lyckades? Tror de verkligen att de skulle ha löst problemen då? Är det inte troligare att det snarare blir mer oro på arbetsmarknaden?

Nej till svältlöner

Karl-Petter Thorwaldsson brukar lyfta ett antal traditionella fackliga frågor vid möten inom den globala fackliga rörelsen. En sådan är hur man ska få bort ”svältlöner” i utvecklingsländer.

– Jag tror på idén om en levnadslön, även om vi ännu inte är helt klara med hur kriterierna ska vara utformade. Här måste ILO spela en större roll. Det behövs också politiska partier som driver frågan. Ska vi komma vidare måste arbetarrörelsens partier lyssna på de fackliga företrädarna.

Just innan mötet med Karl-Petter Thorwaldsson ska avslutas tar han upp en fråga som för tillfället engagerar honom mer än något annat.

– Det är en skandal med fotbolls-VM i Qatar. Vi har hört argumentet att det kan bli tungt att spela fotboll på grund av värmen. Men det stora problemet är ett annat, att arrangemanget kommer att hållas i en diktatur.

Samtalet med Karl-Petter Thorwaldsson är slut. Han tittar hastigt mot den fackliga agitatorn målad av Amelin som hänger på väggen. Kanske funderar Karl-Petter Thorwaldsson om agitatorn skulle vara nöjd med honom. En sak är dock säker, många av frågorna är fortfarande desamma; trygga jobb, fackliga rättigheter och kamp mot svältlöner. ●

I Asien och Latinamerika har miljontals nya jobb skapat en potential för facklig organisering.

I den indiska delstaten Gujarats huvudstad Ahmedabad har Sewa (Self Employed Womens' Association) sin bas. Med sina 800 000 medlemmar är Sewa världens största organisation för personer verksamma inom den informella ekonomin. Men Sewa är också erkänd som facklig organisation och medlem i Internationella fackliga samorganisationen (IFS).

Sewas fackliga strategi går ut på att det råder en form av anställningsrelation mellan de arbetande kvinnorna och uppköparna. Kravet är att uppköparna måste ta ansvar för pensioner och andra försäkringar.

– Vi arbetar alltid för samma uppköpare. Därför hävdar vi att de också har ett visst arbetsgivaransvar. Vi kräver att de ska betala in motsvarande åtta procent

av vad de betalar till oss till den offentliga pensionsfonden. Indien förändras och många barn flyttar till städernas nya industriområden. Vi kan inte räkna med att bli försörjda av dem när vi blir gamla. Dessutom har allt blivit så dyrt nuförtiden, säger Kantahen Chawda som ingår i ett arbetslag på 18 sopletare och är medlem i fackklubben vid stadens soptipp.

Fler fackföreningar i – men få är ännu org

FOTO: LENNART JOHNSON

I Burma växer fackföreningsrörelsen. På bilden: banderoll från oppositionen med folkhjälten Aung San Suu Kuyi.

Under 50 år av militärdiktatur var **fackliga organisationer förbjudna** i Burma. Många som avslöjades som fackligt organiserade fängslades och dömdes till långa straff.

När Burma för ett par år sedan inledde en demokratiseringsprocess föddes också förhoppningar om en ökad facklig frihet, om rätten att fritt få bilda fackliga organisationer och kunna organisera sig fackligt.

– Utan tvekan har vissa steg tagits mot att vi burmeser ska kunna organisera oss i fria fack, säger chauffören Htwe. Han var under militärdiktaturen aktiv i ett underjordiskt fack för transportarbetare och arbetar i dag med att försöka organisera sina chaufförskollegor i Rangoon.

– Fortfarande är vägen lång innan Burma har en stark och landsomfattande fackföreningsrörelse som kan vara en motkraft till arbetsgivarna, framhåller Htwe. Varje dag bildas nya fack men en del är i praktiken gula fack som startas och styrs av arbetsgivaren på en arbetsplats.

Den nuvarande regeringen i Burma, som fortfarande domineras av tidigare militärer, har genomfört reformer i demokratisk riktning inom en lång rad områden, inklusive det arbetsrättsliga. Hundratals politiska fångar har också släppts.

– Utan tvekan har utvecklingen i Burma de senaste två åren varit positiv och landet har öppnats upp, säger Frida Perjus, som är Burmahandläggare på Palmecentret. Frida började arbeta med Burmafrågor år 2007 då hon reste som volontär för S-studenter till Mae Sot vid gränsen mellan Thailand och Burma. Här arbetade hon som lärare för organisationen Student and Youth Congress of Burma.

Frida Perjus berättar att medicensuren har släppts och att människor i Burma i dag öppet vågar tala om politik.

FOTO (OCH FÖLJANDE): SARA KOLLBERG

FOTO (OCH FÖLJANDE): LENNART JOHNSON

Burma aniserade

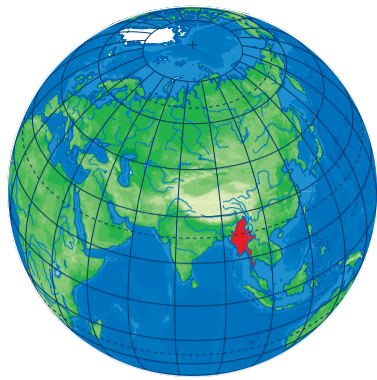

FOTO: SARA KOLLBERG

Utan en stark och genuin fackföreningsrörelse i Burma blir det svårt att skapa en verklig demokrati.

– Trots detta får man inte glömma att Burma fortfarande inte är en demokrati vår mening, säger Frida Perjus.

– Konstitutionen från 2008 omöjliggör i mycket en reell demokratisk utveckling. Detta innebär exempelvis att nobelpristagaren och folkhjälten Aung San Suu Kuyi för närvarande inte kan bli vald till Burmas president eftersom hon var gift med en utländsk medborgare.

Bristen på rättssäkerhet är fortfarande påtaglig. Den utbredda korruptionen har bland annat resulterat i att åtskilliga bönder har förlorat sin mark och försörjning. Den lilla rika eliten med nära kopplingar till militären har roffat åt sig nästan all mark.

– Om Burma ska ha en möjlighet att kunna utvecklas i en fredlig och rättvis riktning krävs en omfördelning av landets resurser.

Ny mer demokratisk arbetsrätt

Ett resultat av demokratiseringsprocessen är att en ny arbetsrätt har antagits som bland annat tillåter fackliga organisationer att registrera sig.

Detta har inneburit att omkring 700 nya fackföreningar har registrerats. En lång rad strejker har dessutom genomförts av fabriksarbetare som kräver bättre arbetsvillkor och högre löner.

– Samtidigt är åtskilliga av de nya facken kontrollerade av arbetsgivarna, framhåller Frida Perjus. Det krävs att bara tio procent av de anställda i en fabrik blir medlemmar för att kunna bilda en fackförening. Därför finns det ibland flera fack på varje arbetsplats. De olika facken konkurrerar ofta med varandra istället för att gemensamt kräva förhandlingar med arbetsgivaren.

Enligt Frida Perjus råder det stor osäkerhet bland burmesiska arbetare om vilka fackliga rättigheter de har och vad dessa rättigheter innebär. Många är dessutom

rädda för att gå med i en facklig organisation, vilket är förståeligt efter alla år av militärdiktatur.

För att kunna strejka krävs att en fackförening får ett speciellt tillstånd som är svårt att få. Detta leder ofta till "illegala" strejker och en allvarlig risk att de strejkande arresteras och stäms av arbetsgivaren.

– På papperet ser den arbetsrättsliga lagstiftningen rätt bra ut men grundproblemet är att lagarna inte tillämpas i verkligheten, anser Frida Perjus.

– Utan en genuin fackföreningsrörelse i Burma blir det svårt att skapa en verklig demokrati. Arbetare och bönder utgör omkring 70 procent av Burmas befolkning och de måste bli delaktiga i en framtida demokratisk utveckling.

En bråkdel är fackligt organiserade

Trots att det på kort tid har bildats 700 nya fackliga organisationerna är fortfarande bara omkring 60 000 av Burmas 35 miljoner arbetare fackligt organiserade i dag.

Villkoren för fabriksarbetare i Rangoons 13 industriella zoner är mycket dåliga. En genomsnittlig månadslön för en fabriksarbetare är omkring 500 svenska kronor för en arbetstid på 11 timmar om dagen, sex dagar i veckan. Många arbetare klarar inte av att försörja sig på denna låga lön utan tvingas låna för att klara vardagen.

De långa arbetsdagarna gör dessutom att det är svårt för arbetare att engagera sig fackligt.

Fabriksarbetares och andra burmesiska arbetares villkor är ofta i praktiken närmast slavliknande. Det framgår tydligt i den nyligen publicerade rapporten "Modern slavery" som tagits fram av tre fackliga organisationer i Burma.

Lennart Johnsson

Två arbetare dör varje månad i nybyggnationen inför fotbolls-VM i Qatar

Sharan Burrow, generalsekreterare i Internationella fackliga samorganisationen, IFS, kräver att Fifa redovisar hur arbetsmiljön ska bli säkrare för de arbetare som bygger upp en ny infrastruktur i Qatar inför fotbolls-VM 2022.

– Varje månad som går utan att villkoren blir säkrare ser ut att innebära att ytterligare två arbetare dör.

Fifas president Sepp Blatter avfärdar kritiken från Burrow i något kryptiska ordalag:

– Fifa kan inte lägga sig i frågan om fackliga rättigheter, även om vi inte heller kan ignorera frågan.

Största strejken

Den största fackliga strejken 2013 ägde rum i Indonesien under månadsskiftet oktober-november. Totalt strejkade över 1,5 miljoner arbetare. De krävde en 50-procentig höjning av minimilöner, en hälsoförsäkring som omfattar alla anställda, lagar som förhindrar att antalet osäkra jobb ökar i samband med outsourcing och ett starkare skydd av hushållsarbetare.

I staden Bekasi på västra Java angreps de fackliga demonstranterna av kriminella gäng. Enligt de fackliga organisationerna var gängen betalda av antifackliga arbetsgivare. 17 arbetare skadades allvarligt.

– Det ska inte vara farligt att tåga på gatorna. Nu blev vi angräpnade med knivar och påkar, säger Said Iqbal, ordförande för ett av landets metallfack.

På plats i Indonesiens huvudstad under strejken var Erik Andersson, internationell handläggare vid IF Metall. Han besökte sjukhus med skadade arbetare.

– Flera var allvarligt knivskurna. En medvetlös man hade knivskurits i huvudet och över hela ryggen. Beväpnade män tilläts angripa den fackliga demonstrationen utan att polisen ingrep. Våldet har skapat en stark oro.

Källor: KSPI (Indonesien), IFS och IF Metall

Knivskuren facklig aktivist i Indonesien, hösten 2013.

FOTO: KSPI

Sydafrika – facket vill bojkotta fotbollsmatch mot Swaziland

Den sydafrikanska fackföreningsrörelsen Cosatu kräver att landet inte deltar i fotbollsmatcher mot Swaziland. Ett skäl är att de fackliga organisationerna förföljs i landet.

– Den enväldiga och brutala monarkin i Swaziland bör utsättas för en kulturell bojkott. Kung Mswati III bör isoleras, säger Cosatus talesperson Patrick Craven.

Källa: Cosatu

Facklig ledare i Belarus hungerstrejkar

Jury Shviec, fackklubbordförande vid ett oljeraffineri, har hungerstrejkat i protest mot att fyra fackligt aktiva har avskedats. Den lokala fackklubben tillhör den oberoende fackföreningsrörelsen i Belarus.

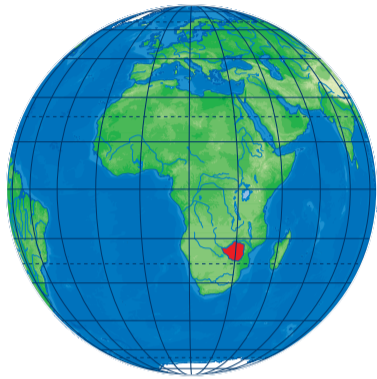
Landet är en auktoritär stat med avsaknad av demokrati. Det styrs med järnhand av presidenten Alexander Lukasjenka, som också kontrollerar landets största fackliga organisation. Det oberoende facket ingår i oppositionen mot Lukasjenka.

– Jag hade ingen annan möjlighet än att hungerstrejka. Det behövs en oberoende utredning för att granska avskedandena vid mitt företag, säger Jury Shviec.

Källa: LabourStart

Ny konstitution väcker h hos Zimbabwes fackföre

I en **folkomröstning förra året** röstade Zimbabwes folk ja till en ny grundlag. Efter mer än ett decennium av hårda politiska motståndningar blev den nya konstitutionen en unik kompromiss. Bakom förslaget stod en gemensam parlamentarisk kommitté, där både maktpartiet Zanu-PF och de ledande politiska motståndarna MDC-T och MDC-M ingick, men också det civila samhället.

Zimbabwes fackföreningsrörelse, med centralorganisationen ZCTU i spetsen, har länge arbetat för demokratisk förändring. I diskussionen om den nya konstitutionen var man pådrivande för att stärka strejkrätten, rätten till kollektivavtal och en förbättrad arbetsmiljö. Den nya grundlagen slår även fast att kvinnor och män ska ha lika lön för likvärdigt arbete. För första gången regleras också föräldraledigheten för kvinnor. Den rättigheten har därigenom fått ett lagligt skydd och är inte längre, som tidigare, en möjlig anställningsförmån.

Detta betyder inte att ZCTU var helt nöjd med den nya konstitutionen. På flera punkter ville man ha starkare skrivningar, bland annat om de anställdas rättigheter och skyddet av den personliga integriteten. Trots ett visst missnöje anser ändå ZCTU att den nya konstitutionen är ett rejält steg i rätt riktning.

Förra årets president- och parlamentsval, som åter gav Robert Mugabe och ZANU-PF kontroll över statsapparaten, blev ett första test av den nya författningen. Trots den tydligare konstitutionen uppstod oenigheter kring tolkningar av regler om valdag, kampanjer och mediebevakning.

Den politiska oppositionen i Zimbabwe har till stor del vuxit fram ur den oberoende fackföreningsrörelsen, som länge varit den svenska arbetarrörelsens samarbetspartner.

Kvinnorörelsen i Zimbabwe är med afrikanska mått välorganiserad och har spelat en viktig roll i opinionsbildningen kring den nya konstitutionen.

Palmecentret samarbetar med den fackliga organisationen ZCTU i Zimbabwe, men också med ett antal NGOs. Här håller Phando Makubaza från Women in Politics Support Unit (WIPSU) en utbildning i byn Zibakwe om vad den nya konstitutionen innebär för kvinnors rättigheter.

– Zimbabwe är ett samhälle med djup patriarkalisk tradition där kvinnors rättigheter kränks och deras roller som politiska ledare konsekvent nonchaleras, säger Thoko Matshe, lokal programkoordinatör i Sydafrika för Palmecentret. Hon har i många år följt den politiska utvecklingen i Zimbabwe på nära håll.

Utestängningen av kvinnor gäller till och med Zimbabwes vicepresident, som bara därför att hon är kvinna inte ens fanns med i diskussionerna om att ta över efter Robert Mugabe som ledare för Zanu-PF.

– Kvinnor förbises inom alla politiska läger, säger Thoko Matshe.

Det nya konstitutionsförslaget förbjuder könsrelaterat våld och innehåller en jämställdhetsklausul som förbjuder seder som diskriminerar kvinnor. Den slår också fast att internationella konventioner som Zimbabwe ratificerar, bland annat FNs kvinnorättskonvention CEDAW, automatiskt blir gällande rätt och ska tillämpas av zimbabwiska domstolar. Med den nya grundlagen införs även 60 extra parlamentsplatser som är reserverade för kvinnor under en tioårsperiod.

– Men det skulle ha varit bättre om de politiska partierna hade beslutat om varannan kvinna på de ordinarie partilistorna och på så sätt skapat en genuint jämställd representation i parlamentet, säger Thoko Matshe.

Mårten Löfberg,
Programansvarig för Zimbabwe vid
Olof Palmes Internationellas Center

Förhoppningsvis kommer den nya konstitutionen att successivt bidra till en demokratisk utveckling.

öpp ningar

Facket i Zimbabwe – i fronten för förändring

Den fackliga rörelsen ZCTU är en ledande kraft i oppositionen mot president Mugabe. Många fackliga aktivister har fått betala ett **högt pris för sitt engagemang**. Trots att våldet mot fackligt aktiva minskat på senare år fortsätter Mugabe och hans parti ZANU-PF att motarbeta oberoende fackliga organisationer.

FOTO: MÄRTEN LÖFBERG

Kvinnor förbises inom alla politiska läger.

Den 13 september 2006 var en svart dag i Zimbabwes fackliga historia. På 34 orter i landet demonstrerade fackliga aktivister och krävde levnadslöner och tillgång till bromsmediciner för hiv-smittade. Regimen svarade med skoningslöst våld. Polisen attackerade demonstrationstågen och arresterade ledande fackliga företrädare. ZCTUs generalsekreterare Wellington Chibele och flera andra centrala ledare greps i huvudstaden Harare. De fördes till polisarster där de blev grovt misshandlade.

Vid presidentvalet ett par år senare (2008) visade de första rösträkningarna att president Robert Mugabe, ledare för ZANU-PF, hade förlorat valet till förmån för Morgan Tsvangirai, ledare för oppositionspartiet Movement for Democratic Change (MDC-T). Valutgången ledde till brutalt våld från regimen. Oppositionen skulle tystas och valsedlarna räknas om. Till sist öppnade dock Mugabe för en politisk uppgörelse. Om han själv fick behålla presidentposten skulle Tsvangirai få bli premiärminister. I den politiska uppgörel-

sen ingick också att tillsammans verka för nationell enighet och genomföra ekonomiska reformer för att bryta den nedåtgående spiralen.

En positiv konsekvens av den politiska uppgörelsen var att våldet mot facket minskade, men samtidigt riktade ZCTU fortsatt kritik mot regeringen. Inte minst krävde ZCTU ekonomiska reformer för att skapa fler jobb och för att reglera den växande informella ekonomin, utan att få gehör för det. Tsvangirai upplevdes av många som en gisslan i regeringen. En framgång för ZCTU har varit de tydligare skrivningarna om fackliga rättigheter i grundlagen, men en del fackliga företrädare ifrågasätter vad lagarna är värda. Mugabe har ofta struntat i valresultat, grundlagen och antagna lagar.

Enligt flera fackliga ledare är ZANU-PF fortfarande antifackligt, men använder delvis nya strategier för att underminera den fackliga organiseringen. Bland annat uppmanas egna aktivister att starta oppositionella fackliga organisationer på arbetsplatserna. En annan strategi har varit att försöka skada ZCTUs ekonomi. I Zimbabwe dras medlemmarnas fackföreningsavgifter direkt av på lönen. Arbetsgivaren är sedan skyldig att betala summan till ZCTUs medlemsförbund. Men på uppmaning av ZANU-PF har flera statliga arbetsgivare låtit bli att betala in avgiften. Under slutet av 2012 rapporterade ZCTU att 90 procent av de statliga arbetsgivarna hade försummat att betala in de fackliga avgifterna. ●

FOTO: LAILA NARAGHI

FOTO: MÄRTEN LÖFBERG

FOTO: MATS WINGBORG

PALMECENTRET I ZIMBABWE

Den svenska arbetarrörelsen har samarbetat med befrielse- och progressiva partier och organisationer i södra Afrika sedan 1960-talet. Palmecentret arbetar i dag tillsammans med nio folkrörelseorganisationer i Zimbabwe, som bedriver projekt med inriktning mot stärkt folkligt deltagande, fackliga rättigheter, kvinnors rättigheter med mera.

Hallå,

Anna Danielsson Öberg, som tillsammans med Tommy Öberg skrivit boken "Facklig kräftgång – Rapporter från Europa". Boken är ett resultat av en reportageresa runt om i Europa.

Vad är det viktiga budskapet?

– Det är trenden att facket är tillbakapressat. En orsak är att allt fler har tillfälliga anställningar. När människor har en lös koppling till arbetslivet blir det svårare att organisera dem. Vi skriver visserligen om Europa, men det här är en global trend.

Vad har trenden inneburit?

– En konsekvens är att allt fler fackliga organisationer i Europa förordar minimilöner som beslutas av regeringarna. I Sverige är de fackliga organisationerna motståndare till en sådan modell, men det beror på att vi har en hög organisationsgrad. I andra länder svarar de fackliga företrädarna: "Vad har vi för val när fler och fler är oorganiserade?"

Vad betyder detta för framtiden?

– Facket i Europa kommer även i fortsättningen att ha stor betydelse, men vi ser en försvagning. Sedan är skillnaderna mellan olika länder stora. I några länder befinner sig facket nästan i fritt fall, som i Estland där organisationsgraden är sju procent. Vi besökte också Tyskland, motorn för den europeiska ekonomin och med en tidigare stark fackföreningsrörelse. Men facket försvagas också i Tyskland, medlemmarna blir färre och det pågår press mot lönerna. Det är för lite uppmärksammat, inte minst med tanke på vad det kan leda till. Det är oerhört allvarligt att facket har tappat många medlemmar där.

Och vad göra nu?

– Facket i Europa är ändå en stark kraft med över 60 miljoner medlemmar. Jag tror att fackliga organisationer i Europa oftare borde agera tillsammans, både för att stödja anställda i Europa, som i Grekland, men också för att ge stöd åt utsatta fack utanför Europa. Det behövs fler gemensamma fackliga manifestationer. De svenska fackföreningarna borde engagera sig mer i Europafacket. ●

Häftad
Antal sidor: 133
Utgivningsår: 2012
Förlag: Premiss
ISBN: 9789186743079

FOTO: SÅRAKOLLBERG

Snabbkurs om det globala facket

Del 1: En god och en dålig nyhet

Den goda nyheten är att den globala fackföreningsrörelsen är världens största folk-rörelse.

Den dåliga nyheten är att de flesta arbetstagare i världen är oorganiserade.

Demokratiska fackföreningar har samlats i Internationella fackliga samorganisationen (IFS). Inom IFS finns 174 miljoner enskilda medlemmar i mer än 150 länder. En av medlemmarna i IFS är svenska LO. Den engelska förkortningen för IFS är ITUC (International Trade Union Confederation).

IFS uppgift är att bevaka att de grundläggande fackliga rättigheterna efterlevs. IFS hänvisar ofta till de konventioner som antagits av FN-organet ILO. En av konventionerna, som har status som mänsklig rättighet, handlar om att alla har rätt att organisera sig fackligt.

Del 2: Då kan facket i världen växa

Organisationsgraden är högst inom industrin och på stora arbetsplatser. Det finns flera orsaker till att organisationsgraden kan vara låg. I länder som Kina och Qatar är fria fackföreningar förbjudna. I många andra länder förföljs fackligt aktiva. Facket har också svårare att slå igenom i riktigt fattiga länder där många arbetar i familjejordbruk.

Goda betingelser för att facket ska växa är industrialisering, urbanisering, många stora arbetsplatser, demokratisering och ett bättre skydd av fackliga rättigheter.

Del 3: Fackets globala historia, från starten fram till i dag

De första fackföreningarna bildades i Storbritannien under början av 1800-talet i kölvattnet av industrialiseringen. I Sverige bildades en av de första fackföreningarna 1869 av strejkande murare.

Från Europa spred sig den fackliga rörelsen till andra kontinenter under slutet av 1800-talet. Tidiga fackföreningar bildades i USA, Indien och Västafrika.

Fackföreningsrörelsen hade länge sin bas inom den manligt dominerade industrin. Under de senaste 50 åren har facket främst vuxit inom servicenäringar samtidigt som fler kvinnor har organiserat sig.

Fortfarande finns flest fackliga medlemmar i Europa. Det är också i Europa som organisationsgraden är högst.

Samtidigt har de fackliga organisationerna i Västeuropa och Nordamerika tappat medlemmar. Den nedgången har på global nivå kompenseras av att den globala fackliga rörelsen fått fler medlemmar i utvecklingsländer och genom att det bildats demokratiska fackföreningar i Östeuropa och forna Sovjetunionen.

Utanför Europa och Nordamerika finns fackföreningar som påverkat samhällsutvecklingen i Indien, Indonesien, Pakistan, Nepal, Bangladesh, Palestina, Japan, Sydkorea, Sydafrika, Nigeria, Zimbabwe, Egypten, Tunisien, Burkina Faso, Tanzania, Brasilien, Colombia, Peru och Mexiko.

Del 4: Globala fack

Även branschvis finns globala fack:

- IndustriALL organiserar industrifack över hela världen.
- BTI organiserar fackförbund för byggnads-, skogsarbetare med flera),
- IUL organiserar förbund för anställda inom livsmedelsindustri, på hotell med mera.
- PSI organiserar förbund för offentliganställda med flera.
- ITF organiserar förbund för transportsektorn med flera.
- UNI organiserar förbund för handelsanställda med flera.
- EI organiserar lärarförbund.
- IFJ organiserar journalistförbund.

Globala fack sluter internationella fackliga ramavtal med multinationella företag. För närvarande finns omkring 150 sådana avtal. Det globala fack som slutit flest avtal är IndustriALL. Några svenska företag har tecknat internationella fack-

liga ramavtal, däribland H&M, Skanska, SCA, Securitas, SKF, Ikea, Electrolux och Saab Tech.

Del 5: Europafacket

Europeiska fackliga samorganisationen, EFS, samordnar facklig verksamhet mellan EU-länder. Syftet är att påverka EU. Över hela Europa har EFS under senare år arrangerat demonstrationer mot nedskärningspolitik. EFS vill istället stimulera den europeiska ekonomin för att skapa fler jobb. På engelska kallas Europafacket för ETUC (European Trade Union Confederation).

Del 6: Koncernfack

I takt med att världens ekonomier har globaliserats har det vuxit fram allt fler koncernfack. Inom SKF finns ett sådant samarbete mellan olika fackklubbar inom koncernen. Varje år träffas de fackliga företrädarna i ett fackligt världsråd.

På europeisk nivå finns europeiska företagsråd. I Sverige utses de anställdas representanter till råden av de fackliga organisationerna. Så är det också i de flesta andra länder, men i Sydeuropa förekommer det att arbetsgivaren utser arbetstagarnas representanter. På engelska kallas företagsråden för EWC (European Works Council).

Del 7: Global facklig ideologi

Fackets viktigaste verktyg är kollektivavtalet. Genom att anställda går samman och sluter avtal med arbetsgivaren höjer man den lägsta ribban för löner och arbetsvillkor.

Kollektivavtalen är också ett effektivt verktyg för att förbättra jämställdheten och att motverka diskriminering, det har bland annat Världsbanken visat i en studie.

Men i dag flyttar alltmer produktion mellan nationerna. Då måste facket också hålla samman globalt. Annars kommer stora företag att kunna spela ut arbetare mot varandra. Ett verktyg är att sluta avtal över nationsgränserna. ●

Stefan Löfven:

”Vi behöver en global överenskommelse mellan arbete och kapital”

”Vad vi behöver är en grundläggande modell för fri och rättvis handel – en ny global uppgörelse mellan kapital och arbete. Företagen måste acceptera föreningsfriheten och rätten att sluta kollektivavtal, medan fackföreningarna måste acceptera företagets möjlighet att styra sin verksamhet. Företagen måste acceptera beskattning så att det blir möjligt att bygga välfärd. Fackföreningarna måste acceptera företagets möjlighet att göra vinster.

Även regeringarna måste spela en aktiv roll, men inte genom att störa kollektivförhandlingarna. Däremot genom att erkänna fackföreningar och arbetsgivare som arbetsmarknadens parter. Respekt och ömsesidig förståelse för varandras ståndpunkter kommer att bana väg för framsteg och gemensamt välstånd.

Detta är en modell som prövats, inte bara i Skandinavien. Vi vet samtidigt att det inte går att exakt kopiera modeller till andra länder. Däremot kan alla eftersträva attityden av respekt och gemensam förståelse, det skapar positiva effekter på arbetsmarknaden.

Vi kan ta Brasilien som exempel – ett land som på två decennier både har stärkt arbetstagarnas rättigheter och den inhemska marknadsekonomin. Brasilien har därigenom kunnat bli en ny aktör i den globala ekonomin samtidigt som välfärden förbättrats för miljontals människor.”

Utdrag ur: A New Global Deal Between Capital and Labour, Anna Lindh Seminar, 2012

Det fackliga löftet i en globaliserad tid

Ingemar Göransson, tidigare anställd vid LO, har tillsammans med den fackliga journalisten Anna Holmgren skrivit både böcker och skrifter om det fackliga löftet. Perspektivet är dock främst nationellt, men nu förklarar Ingemar Göransson vad löftet betyder för det globala fackliga arbetet.

Det fackliga löftet brukar formuleras så här: ”Vi lovar och försäkrar att aldrig någonsin och under några omständigheter arbeta på sämre villkor eller till lägre lön än det vi nu lovat varandra. Vi lovar varandra detta i den djupaste insikten om att om vi alla håller detta löfte så måste arbetsgivaren uppfylla våra krav.”

Tanken med det fackliga löftet är att försvara kollektivavtalet. Om anställda godtar att arbeta till sämre villkor än vad som är fastslaget i avtalet, då undermineras avtalet och det blir sämre för alla.

Men hur fungerar det fackliga löftet i en tid när världen har blivit alltmer globaliserad? När multinationella företag kontinuerligt flyttar verksamhet över nationsgränserna. Ingemar Göransson svarar att det viktigaste är att organisera och åter

organisera. Därutöver vill han hålla fram två insikter:

– Den ena är att de som är utsatta för utpressning, där jobben ställs mot lön och villkor, i de flesta fall kommer att ge efter. Inte för att de är fackligt svaga utan därför att det är rationellt för dem, ett gott byte. Den andra fackliga insikten är att det då är nödvändigt att i förväg enas om att skapa en organisation med regler, stadgar, där de som kan komma att bli utsatta för utpressning inte förfogar över möjligheten eller rätten att försäkra sin lön och sina villkor. Organisationen regler, stadgar, skyddar dem från utpressning och skyddar deras löfte till varandra. Det är detta som är den centrala fackliga organisationens uppgift. Att förhindra att medlemmar som är utsatta för utpressning gör det som är kortsiktigt nödvändigt för dem i stället för det som är långsiktigt önskvärt för alla inom branschen eller yrket.

Några publikationer av Ingemar Göransson och Anna Holmgren om det fackliga löftet:

- Uppdrag, att värna det fackliga löftet, LO, 2004, ISBN 566-2324-0.
- Kollektivavtalet, 2006, ISBN 566-2228-7.
- Angreppet på det fackliga löftet, LO, 2010. ISBN 566-2579-4.

Kan beställas på www.lo.se/distribution. ●

FOTO: MATS WINGBORG

A New Global Deal Between Capital and Labour

LO och Socialdemokraterna tog 2012 initiativ till ”A New Global Deal Between Capital and Labour” i samband med det årliga Anna Lindh-seminariet. Därefter har Tidens tankesmedja fått uppdraget att ta fram en idéskiss kring det fortsatta engagemanget. Det är ett långsiktigt arbete där vi driver opinion för att skapa en ny maktbalans mellan arbete och kapital, mellan marknad och politik, för att en hållbar utveckling, säger Loa Brynjulfsdottir, chef för LOs internationella enhet.

Enligt Loa Brynjulfsdottir är ett mål att hitta nya vägar för att skapa en »global saltsjöbadsanda«, det vill säga ett samarbete som liknar det som tog fart efter uppgörelsen mellan parterna på den svenska arbetsmarknaden 1938. Hon säger att LOs ledning lyft frågan i flera globala sammanhang.

– Nästa steg blir att Karl-Petter Thorwaldsson driver frågan vid World Economic Forum i slutet av januari 2014. ●

Anna-Lena Lodenius:

”Svaga fackföreningar skapar utrymme för högerpopulism”

Anna-Lena Lodenius, författare och expert på politisk extremism, menar att svaga fackföreningar skapar ett vakuum som kan leda till att högerpopulistiska och högerextrema organisationer blir starkare.

– Statsvetenskaplig forskning har visat att facklig organisering i sig motverkar högerpopulism och högerextremism.

Anna-Lena Lodenius är oroad över att flera fackliga organisationer i Europa har tappat medlemmar.

– Vi ser att många högerpopulistiska och högerextrema partier ofta hämtar sin medlemsbas från arbetarklassen. Särskilt ofta får de med sig män på små bruksorter med hög arbetslöshet. Bästa motkraften är starka fackföreningar och en arbetarrörelse som kan skapa framtidstro. ●

Globala facket på nätet

På internet finns mycket information om den globala fackliga rörelsen. Här kommer några länktips för den som vill läsa mer:

Svenska webbsidor:

- Palmecentret: www.palmecenter.se
- LO: www.lo.se
- LO-TCO Biståndsnämnd: www.lotcobistand.org
- Fackliga rättigheter: www.fackligarattigheter.nu

Här hittar du länkar till globala fack:

- www.global-unions.org

Nätverk som förmedlar fackliga nyheter och analyser från hela världen:

- www.labourstart.org
- www.labornet.org

FN-organet ILO och Decent Work:

- www.ilo.org
- www.ilo.org/global/topics/decent-work/lang--en
- www.ituc-csi.org/decent-work-decent-life?lang=en
- www.ituc-csi.org/world-day-for-decent-work?lang=en
- www.ituc-csi.org/+-decent-work-decent-life-for-women-+.html?lang=en

Forskning om globala facket:

- Oberoende europeiskt forskningsinstitut om fackliga frågor: www.etui.org
- Globalt nätverk av sociologer som bland annat följer fackliga frågor: www.isa-sociology.org
- Globalt forskningsnätverk om fackliga frågor: www.gurn.info/en
- Nätverk som erbjuder akademisk utbildning kring fackliga frågor: www.global-labour-university.org

Bevakning av fackliga villkor i olika delar av världen:

- Brittisk facklig blogg om den engelska och globala fackföreningsrörelsen: <http://strongerunions.org>
- Bevakning av ekonomiska frizoner i Latinamerika: <http://en.maquillasolidarity.org>
- Institut i Hongkong som bevakar fackliga villkor i Asien: www.amrc.org.hk
- Nätverk med 200 fackliga organisationer och NGO:s som följer hur multinationella företag agerar: www.workers-capital.org
- Globalt nätverk för fackligt aktiva: www.newunionism.net

Publikationer:

- Tidskriften Labour, Capital and Society: www.lcs-tcs.com
- Nordisk akademisk tidskrift om fackliga frågor och arbetsvillkor: www.nordiclbourjournal.org
- Tidskrift om arbetsvillkoren i Kina: www.clb.org.hk/en/

Bortom horisonten

FOTO: MATS WINGBORG

Facklig organisering tar ofta fart på stora industriarbetsplatser. I nästa skede kan facket spridas i hela samhället. På bilden: Hyundais bilfabrik i Ulsan, Sydkorea.

När många anställda samlas på stora arbetsplatser får de en stark förhandlingsposition. Om de går ut i strejk uppstår en tryckvåg i hela samhället. Bara genom att hota med konflikt kan de sätta stor press på arbetsgivaren.

Det intressanta är att den här typen av styrkepositioner inte bara påverkar de anställdas löner och arbetsvillkor. Många exempel visar att sådana rörelser kan bana väg för demokrati. Under apartheidtiden i Sydafrika utgjorde den fackliga rörelsen kärnan i motståndet. Deras starkaste maktmedel var strejker på industrier och i gruvor. I Brasilien växte en facklig rörelse fram på de stora industrierna i och kring São Paulo under 1980-talet. Konsekvensen blev att militärstyret sopades bort. Och vem minns inte revolten i Polen som slog undan benen för öststatskommunismen? Som bekant startade den vid Leninvarvet i Gdansk.

Den teoretiker som mer än någon annan satt dessa samband på pränt är den amerikanska statsvetaren Beverly Silver. Hon växte upp i industristaden Detroit under 1960-talet. Med egna ögon såg hon bilarbetarfackens makt och påverkan på samhällskroppen. Det satte spår i hennes tänkande, även om stadens bilindustri i dag har rasat samman. I sitt magnum opus *Forces of Labour* (2003) bygger Silver sina resonemang från en enorm databas om konflikter i arbetslivet, från slutet av 1800-talet

fram till i dag. Hennes tes är att strejker och konflikter inom textilindustrin hade en avgörande betydelse i den tidiga fackföreningsrörelsen. Sedan kom konflikterna inom bilindustrin att spela samma roll, först i västvärlden och i ett senare skede i utvecklingsländer som industrialiserades.

En central fråga är vilka sektorer av det globala arbetslivet som i dag har samma sprängkraft och där konflikter kan bli embryon till större förändringar. Silver pekar på nya branscher, som elektronik, men också på växande sektorer av privat service och utbildning.

Silver har länge varit en välkänd forskare internationellt, men nu finns för första gången också en introduktion på svenska. I antologin *Bortom horisonten* (red Lindberg & Neergaard, Premiss förlag, 2013) introducerar ekonomhistorikern Erik Bengtsson de centrala tankarna i hennes teorier, men berättar också om det bemötande hon fått. En av kritikerna är statsvetaren Ching Kwan Lee, även hon från USA. Lee menar att Silver är alltför endimensionell och inte tar hänsyn till könstillhörighet och statsapparatsens roll. Lee menar också att

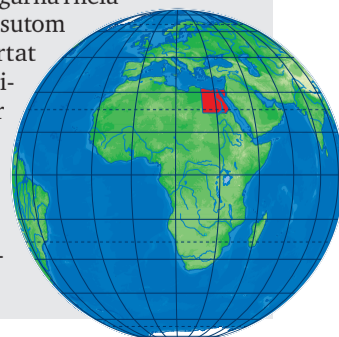
Silver inte förmår att urskilja olika typer av konflikter.

I *Against the Law: Labor Protests in China's Sunbelt and Rustbelt* (2007) jämför Lee strejkerna i Guangdong i södra Kina med de omfattande arbetarprotesterna i provinsen Liaoning i norr. Hon menar att konflikterna är av totalt olika karaktär. I norr är arbetarna upprörda över att de förlorar sina jobb och inte får någon arbetslöshetsersättning. I söder protesterar arbetarna mot storföretagens exploatering av arbetskraften. Lee menar att de två provinserna representerar "socialismens död" och "kapitalismens födelse".

Nu är det ändå inte helt klart att Beverly Silver och Ching Kwan Lee har olika uppfattning. Som Erik Bengtsson påpekar kanske det snarare handlar om att Silver betonar de långa historiska svepen medan Lee gör konkreta djupdykningar. På ett plan går det inte heller att komma ifrån att Silver har rätt: hon har varit skicklig på att förutse nya protester och strejkrörelser. Logiken för hennes prognoser är ganska enkel. Själv uttrycker hon det på följande sätt: "where capital goes, conflict goes". ●

Arbetarprotester i Egypten banade väg för revolutionen

År 2008 strejkade 20 000 egyptiska textilarbetare i Mahalla vid landets största fabrik. De protesterande arbetarna var en avgörande faktor i den egyptiska revolutionen, även om den knappt alls har uppmärksammats av medierna. Den svenska journalisten Per Björklund var dock på plats och intervjuade många av arbetarna. I *Arvet efter Mubarak – Egyptens kamp för frihet* (2011) ger han en detaljerad och djuplodande bild av händelseförloppet. En av konsekvenserna har blivit att den tidigare statskontrollerade fackföreningsrörelsen har börjat reformeras. Hur detta kommer att sluta är ännu oklart. En sak är emellertid klar – en mer oberoende fackföreningsrörelse kommer att ge den fackliga idén luft under vingarna i hela regionen. Dessutom finns ett likartat mönster i Tunesien. Även där har den arabiska våren öppnat för mer självständiga fackföreningar. ●

Global Respekt

Beställ boken från www.premissforlag.se. Vill du starta en studiecirkel om boken? Kontakta ABFi din kommun eller ditt fackförbund.

Palmecentret, LO och ABF vill uppmuntra studier kring globala fackliga frågor genom boken *Global Respekt* som är skriven av Anna-Lena Lodenius och Mats Wingborg. Tanken är att den här bilagan ska fungera som ett komplement. Här följer ett utdrag ut boken.

Kapplöpningen mot botten

Fackliga företrädare i Sverige, USA, Sydafrika, Brasilien eller Sydkorea är förvånansvärt överens på en avgörande punkt. Det stora globala hotet mot de anställdas rättigheter är social dumpning. Eller »race to the bottom«, som det för det mesta kallas på engelska.

Den allt öppnare världsekonomin ökar pressen på de enskilda nationerna. För att hålla exporten uppe och dra till sig investerare lockas regeringarna att sänka skatter, försämla anställningstryggheten och i värsta fall undergräva fackliga rättigheter.

Dynamiken kan beskrivas som en global auktion. På ena sidan av marknaden står regeringarna uppställda, på den andra sidan de multinationella företagen. Regeringarna ropar i kör: kom och investera i mitt land – vi erbjuder de bästa villkoren.

För att locka investerarna bjuder regeringarna under varandra: Vi sänker skatten nu! Vi garanterar att det inte blir några förstatliganden! Vi försvagar arbetsrätten! Företagen kan välja och vraka. De kan också avvakta. Ju längre auktionen pågår desto bättre villkor blir de erbjudna.

Den globala konkurrensen skapar en maktförskjutning. Regeringarnas positioner skjuts tillbaka. Fackföreningarna får också mindre att säga till om. Men de multinationella företagen får mer makt och ökat manöverutrymme.

Företrädare inom den internationella fackföreningsrörelsen fruktar mer än något annat att dumpningen kan leda till att regeringarna fortsätter att bjuda under varandra tills alla lagar och avtal som i dag styr arbetsmarknaden i länderna är totalt urvatnade. Ja, ytterst finns inget golv för hur djupt den sociala dumpningen

kan drivas. Dynamikens logiska slut är en värld där nationer och fackföreningar berövas alla makt på storföretagens bekostnad.

Den sociala dumpningen är inte ett orosmoment bara för arbetare i Västeuropa och Nordamerika. Den tiden är sedan länge förbi. I dag finns arbetare i Asien som upprörs över att försämlade villkor i Europa undergräver förbättringar som de asiatiska fackföreningarna erövat genom hårda strider.

Den fackliga strategin för att möta hotet om social dumpning består av att driva krav på internationella normer för den globala arbetsmarknaden. Internationella fackliga samorganisationen (IFS), där både LO och TCO ingår, vill därför stärka FN:s regelverk. Av särskild vikt är de normer som antagits av FN-organet ILO (International Labour Organisation).

Andra vägar för att motverka den sociala dumpningen är att upprätta uppförandekoder (uppgörelser mellan fackföreningar och arbetsgivare om vissa miniminormer vid utländska investeringar och vid anlåtandet av underleverantörer) och att utnyttja representation i pensionsfonders styrelser för att ställa etiska krav på hur pengarna placeras.

Det finns också möjligheter att motverka den sociala dumpningen genom lagar och avtal på nationell nivå. Även om nationerna tappat makt har de långt ifrån spelat ut sin roll.

Mats Wingborg & Anna-Lena Lodenius

Pocket
Antal sidor: 361
Utgivningsår: 2013
Förlag: Premiss
ISBN: 9789186743246

FOTO: MATSWINGBORG

Visste du att ...

Gula fackföreningar är beteckning på fackföreningar som styrs av arbetsgivare. Uttrycket kommer från en facklig rörelse som bildades av arbetsgivare 1902 och som hade gula fanor och kallade sig själv för "gul" i kontrast till de röda fackföreningarna.

Mahatma Gandhi (1869–1948) ledde kampen för Indiens självständighet. Han tog avstånd från politiskt våld. Gandhi var också facklig ledare. 1918 ledde han en facklig strejk i Ahmedabad i den indiska delstaten Gujarat.

Kranen som fanns vid Kockums varv i Malmö finns i dag vid Hyundai's varv i Ulsan i Sydkorea. När facket växte fram under 1980-talet stormades varvet av säkerhetspolis och de fackligt aktiva sökte skydd i kranen. Kranen har blivit en symbol för facklig frihet.

Den amerikanska butikskedjan Walmart är det privata företag i världen som har flest anställda. Bara i USA har Walmart 4 000 butiker och över en miljon anställda, men ingenstans finns någon lokal fackklubb. Många anställda har vittnat om trakasserier mot dem som försöker bilda fackklubbar.

Kollektivavtal leder till högre löner men framför allt till mindre lönegap mellan olika anställda. I synnerhet vinner kvinnor på att det sluts kollektivavtal. Dessa slutsatser drar Världsbanken i en global studie.

Svenska företaget Mölnlycke Health Care sparade 22 arbetare vid sin fabrik i Thailand hösten 2011. Mölnlycke menade att arbetarna hade deltagit i en olaglig strejk, något som de fackligt aktiva förnekade.

"Handling utan teori blir tom aktivism och för mycket ord utan aktivism blir verkningslös teori."

Flora Tristan (1803–1844)

Gyllene gryning i Grekland är ett fascistiskt parti som med våld attackerat invandrare och antirasister. Partiet har samtidigt pekat ut den grekiska fackföreningsrörelsen som sin huvudfiende.

Flora Tristan (1803–1844) var en fransk socialist, feminist och fackföreningsledare. Hon organiserade arbetare i Frankrike och har gett namn åt en peruansk kvinnoorganisation. Flora Tristans dotter var konstnären Paul Gauguin. Författaren Mario Vargas Llosa har skrivit om hennes liv i romanen "Paradiset finns om hörnet". Hennes devis var: "Handling utan teori blir tom aktivism och för mycket ord utan aktivism blir verkningslös teori."

När Olof Palme besökte fackliga kongresser talade han ofta om "demokratins infrastruktur". Utan den skulle den politiska och organisatoriska eliten vara hjälplöst förlorad. ●

Vad vill LO-förbundet den globala fackliga

Handels:

– Global medlemsrekrytering, i många länder går det framåt

– Vi driver att förbunden inom det globala facket UNI ska bli bättre på att rekrytera medlemmar. En del andra förbund i världen är mer inne på att driva kampanjer, men fler medlemmar är en överlevnadsfråga, säger Susanna Gideonsson, första vice ordförande i Handels.

Susanna Gideonsson tycker att Handels linje numera fått genomslag inom UNI.

– I flera länder ser vi också att förbunden växer, som i Malaysia. Även i USA, där det var en lång period av facklig nedgång, ökar nu antalet medlemmar inom våra sektorer av arbetslivet.

Livs:

– En bättre global samordning för att möta livsmedelsjättarna

Hans-Olof Nilsson är både ordförande i Livs och i det globala facket IUL, för anställda inom livsmedelsindustrin, hotell och jordbruk. När han inledde sin fackliga bana på 1970-talet jobbade han på ett slakteri i Eslöv.

– Då var färre än tio procent av förbundets medlemmar anställda i ett globalt livsmedelsföretag. I dag är den siffran 80 procent. Spelplanen har ändrats i grunden. De lokala fackföreningarna består men arbetsgivarna sitter i New York, Atlanta och London. Numera finns sju-åtta livsmedelsjättar som dominerar den globala livsmedelsmarknaden. En slutsats är att vi behöver bli bättre på att samordna det fackliga agerandet mellan olika nationer. Livsmedelsfacken måste ha samma utgångspunkter när man förhandlar.

Hotell och Restaurangfacket:

– Det koncernfackliga arbetet behöver stärkas

– Hotellbranschen är tuff för facket. I många länder har fackförbund för hotellanställda en väldigt svår uppgift. Men vi ser också att det går att lyckas. I flera länder i Afrika har hotellförbunden lyckats organisera fler kvinnor, säger Malin Ackholt, avtalssekreterare inom Hotell och Restaurangfacket.

Hotell och Restaurangfacket vill se fler internationella fackliga ramavtal inom hotell- och cateringsektorn. IUL har slutit ett sådant avtal med det globala cateringbolaget Sodexo, men Malin Ackholt efterlyser fler avtal.

GS:

– Miljöpolitiken måste kombineras med sociala kriterier

GS-facket organiserar grafiker, skogsarbetare med flera. Förbundsordföranden Per-Olof Sjöo har precis valts till ny ordförande i det globala facket BTI. Han berättar om vilka åsikter GS lyft fram på den globala fackliga arenan.

– När det gäller det globala skogsbruket stödjer vi idéerna om en hållbar miljöpolitik. Skogsindustrin ska följa certifieringsregler. Skogen ska inte skövlas utan återplanteras. Det handlar också om att försvara den biologiska mångfalden. Men miljökraven måste kombineras med sociala kriterier. Fackliga rättigheter och drägliga villkor måste vara en del av hållbarhetsbegreppet.

Byggnads:

– Nu handlar det om att öka säkerheten för byggnadsarbetare i Qatar

Byggnads tillhör det globala facket BTI, som organiserar byggnadsarbetareförbund med flera över hela världen. Johan Lindholm berättar att svenska Byggnads varit pådrivande inom BTI för att öka trycket på Qatar inför fotbolls-VM 2022. Han har själv just besökt Qatar för att inspektera arbetsvillkoren.

– Säkerheten på arbetsplatserna är undermålig. Vi träffade byggnadsarbetare som samlade ihop pengar för att kunna köpa likkistor till sina döda kolleger.

I Qatar lever totalt 1,5 miljoner gästarbetare. De flesta kommer från andra asiatiska länder som Indien, Bangladesh, Filippinerna, Nepal och Burma. Under lång tid har det rapporterats om svåra villkor för gästarbetarna, men Johan Lindholm är ändå chockad över vad han sett.

– Många arbetare får dela på en dusch och de får sina pass beslagtagna. Många är väldigt unga, vissa är bara 16–17 år.

Transport:

– I förgrunden står klimatomställningen och den sociala dumpningen

– Just nu lägger vi stort fokus på två frågor inom vår internationella ITF: klimatomställningen och den sociala dumpningen. Inom transportområdet är det nödvändigt att de fackliga organisationerna bidrar till att minska utsläppen av koldioxid, men frågan hänger också nära samman med goda arbetsvillkor och att arbetsgivarna investerar i ny teknik, säger Markus Pettersson, förbundssekreterare i Transport.

Markus Pettersson menar att det behövs en acceptabel avvägning mellan ekonomiska friheter och arbetstagarnas villkor.

– På sikt skulle vi behöva kollektivavtal över nationsgränserna, men det kommer att ta lång tid, säger Markus Pettersson.

en med rörelsen?

Seko:

– Trygghet för offentliganställda och kamp mot social dumpning

Seko försöker använda det globala facket PSI för att stärka kollektivavtalen och förbättra hälsan och säkerheten för offentligt anställda.

– PSI hade kongress för ett år sedan. Då tog vi upp dessa frågor. Något som också står i förgrunden är villkoren för de offentliganställda, att jobben ska vara trygga och av hög kvalitet. I många fall ser vi tyvärr att det är de offentliganställda som först råkar illa ut om ett land hamnar i ekonomisk kris, som i Grekland, säger Janne Rudén, ordförande i Seko.

Seko tillhör även ITF, det globala facket inom transportsektorn.

– Där tar vi upp frågan om den sociala dumpningen. ITF har lyckats bra när det gäller sjötransporter, men mycket återstår att göra när det gäller väg- och flygtransporter, säger Tomas Abrahamsson, vice ordförande i Seko.

IF Metall:

– Nu gäller det att bygga nationella förbund inte enbart företagsfack

IF Metall är en av medlemsorganisationerna i det globala facket IndustriAll.

– En av de frågor vi driver är att IndustriAll måste stödja uppbyggnaden av nationella förbund. En global trend i dag är att det uppstår lokala företagsfack som inte tillhör någon nationell organisation. Så ser det ofta ut i Chile, Peru, Colombia och i många länder i Asien, säger Erland Lindkvist, chef för internationella enheten på IF Metall.

Erland Lindkvist menar att arbetsgivare medvetet försöker försvaga fackföreningsrörelsen genom att bara tillåta företagsfack.

– Företagsfack är väldigt utsatta. I samband med nedskärningar blir de nästan alltid utsatta för utpressning. När det finns nationella förbund och kollektivavtal på branschnivå får facket en helt annan styrka.

Enligt Erland Lindkvist är det tydligt var facket har lyckats.

– Det är enkelt att se skillnaden i facklig framgång mellan länder med nationella förbund och länder där lokala företagsfack dominerar. Sedan kan det finnas många hinder som gör att det är svårt att bilda nationella förbund, som repression mot fackligt aktiva och antifackliga lagar, säger Erland Lindkvist.

FAKTA GLOBALISERINGEN OCH SVENSK ARBETSMARKNAD

Antalet anställda utomlands i svenska företag har ökat snabbt, 1987 var antalet anställda 480 000, nu är det 1,2 miljoner. Ännu många fler är anställda av leverantörer som arbetar åt svenska företag, exempelvis inom kläd-, sko-, leksaks- och elektronikindustrin. Likaså har antalet personer i Sverige

som är anställda av ett utländskt företag ökat det senaste årtiondet. Antalet är nu 640 000.

Källor:
Näringslivets Ekonomifakta, www.ekonomifakta.se
Tillväxtanalys, www.tillvaxtanalys.se

CITAT OM FRIZONERNA

”Allt fler tillverkningsindustrier flyttar från land till land för att leta efter den billigaste arbetskraften. De så kallade ekonomiska frizonerna har ytterligare drivit på detta. Syftet med frizoner är just att locka till sig utländska investerare. Om företagen

etablerar sig i zonerna slipper de betala skatt, ofta är också facklig verksamhet förbjuden.”

Jaap Wiene, ställföreträdande generalsekreterare inom Internationella fackliga samorganisationen (IFS)

LÖN GINA TRICOT STÖDjer FACKETS LÖNEKRAV I BANGLADESH

Efter omfattande protester i Bangladesh har regeringen beslutat att höja de lagstadgade minimilönerna för textilarbetare från motsvarande 225 kronor i månaden till 445 kronor. De fackliga organisationerna krävde ett ännu högre löneyft, till motsvarande 680 kronor. Det svenska klädföretaget Gina Tricot ställde sig bakom arbetarnas krav. Det var första gången som ett svenskt klädföretag ställt sig bakom ett fackligt lönekrav i Bangladesh.

Fakta: Inom klädsektorn i Bangladesh saknas kollektivavtal. I stället följer arbetsgivarna de minimilöner som slås fast av staten. När facket demonstrerar för högre löner riktar de därför sina krav till arbetsmarknadsministern och inte till arbetsgivaren. Flera svenska klädföretag lägger ut tillverkning på leverantörer i Bangladesh, men har ingen egen produktion i landet.

Källa: Swedwatch

ANALYS RÄKNA MED DEN GLOBALA ARBETARKLASSEN

Det påstås ofta att arbetarklassen har spelat ut sin politiska roll i världen. Flera argument brukar föras fram till stöd för den tesen. Ett går ut på att arbetarklassen numerärt har minskat till följd av att flera länder blivit så kallade informations samhällen. Andra hävdar att arbetarklassen har blivit konservativ, att den förvandlats till medelklass eller att frågan om klass inte längre har samma vikt.

De praktiska bevisen och teorierna som stödjer dessa argument är dock skrala. När det gäller arbetarklassens numerär begås ofta felet att endast traditionellt industriarbete räknas in. Mer rimligt är att utgå från positionen i arbetslivet, det vill säga graden av underordning. Med ett sådant synsätt kommer arbetarklassen också att innefatta service och många jobb inom den offentliga sektorn. Då blir den fortsatt stor i de flesta länder. Ett annat fel på argumentet är att även antalet industriarbetare växer om vi studerar den förändrade arbetsmarknaden ur ett globalt perspektiv. Ännu snabbare ökar antalet sysselsatta inom olika servicenäringar. Det som däremot minskar konstant är antalet sysselsatta inom jordbruket.

Arbetarklassen är ingen enhetlig grupp när det gäller politiska sympatier. Det intressanta i sammanhanget är att arbetarklassens position i arbetslivet kan skapa ett intresse av att gå samman och kräva bättre villkor. Men detta sker inte av sig självt. Lika avgörande som positionen i

arbetslivet är fackföreningsrörelsens och arbetarrörelsens organisatoriska förmåga. Den viktigaste organisatoriska kraften är utan tvekan den globala fackföreningsrörelsen.

Det är sant att klass inte är den enda faktor som är politiskt relevant. Underordning sker efter flera linjer; kön, etnicitet, sexualitet etc. Poängen i detta sammanhang är en annan, nämligen att arbetarklassens position i produktionen innebär en potentiell maktfaktor. Ytterst kan fackföreningar hota med att strejka. I många länder har fackligt aktiva också tagit ett steg till genom att bilda politiska partier som stödjer fackföreningarnas krav.

Tesen att arbetarklassen skulle ha spelat ut sin roll är ogrundad. Ett antal akademiker som funderat lite närmare på frågan har också kommit till just denna slutsats. En av dem är den sydafrikanska sociologen Lucien van der Walt. I en nyligen publicerad akademisk artikel hävdar van der Walt att den mest ”övertygande vederläggning” är de arbetaruppror som faktiskt har ägt rum under de senaste decennierna i Sydafrika, Brasilien, Sydkorea, Frankrike och USA.

Mats Wingborg

KORT OM PALMECENTRET

Olof Palmes Internationella Center bildades 1992 av Socialdemokraterna, Landsorganisationen och Kooperativa förbundet. I dag har Palmecentret 26 medlemsorganisationer.

Styrelsen består av representanter för medlemsorganisationerna. Ordförande är Wanja Lundby-Wedin och generalsekreterare är Jens Orback.

Huvudkansliet finns i Stockholm och har drygt 30 medarbetare. Palmecentret har också lokala kontor i Västra Balkan, Palestina och Sydafrika.

Postadress
Olof Palmes Internationella Center
Box 836, 101 36 Stockholm

Telefon: 08-677 57 70
E-post: info@palmecenter.se
Hemsida: www.palmecenter.se
Palmecentrets solidaritetsfond: pg 570-2

FOTO: YLVA SÄFVELIN

Choi Suet Wah:

Kinas inre migranter strejkar mest i världen

Organisering är svaret

Globaliseringen har gjort hela världen till vårt hem och varje människa till granne.

Det visade den globala finanskrisen häromåret, vars svallvågor ännu påverkar miljontals människor. Klimatkrisen är ett annat exempel: De senaste decennierna har temperaturen stigit, något vi alla påverkas av och kan påverka.

Arbete och kapital ingår i allra högsta grad i denna globala samhörighet. Företag flyttar sin verksamhet mellan länder på jakt efter den högsta avkastningen på sitt kapital. Anställda i en och samma koncern har ofta olika arbetsvillkor och ställs mot varandra. Kläderna vi bär är många gånger tillverkade på andra sidan jordklotet av arbetare med slavliknande villkor.

Men globaliseringen är ingen naturkraft. Sättet den ter sig på är inte givet. Globaliseringen går att påverka.

Svensk arbetarrörelse föddes under industrialiseringen. Fackföreningarna startades i skuggan av fabrikena. Då var det inte givet hur eller ens att den ökande produktionen skulle komma arbetarna till del. Att det ändå blev så, inte minst i Sverige, var följderna av en gemensam kamp. Arbetarna organiserade sig och krävde sin rätt. Det ledde fram till ökat och delat välstånd.

På samma sätt som arbetarrörelsen bejakade industrialiseringen och fördelade välståndet, finns nu möjligheten att ta till vara globaliseringens sprängkraft.

När våra barnbarns barn i framtiden kommer att tala om vår tids globalisering, kommer de säkert att tala om framväxten av multinationella företag. Men kanske kommer de även att tala om den som en period när medborgare, folkrörelser och fackförbund knöt starka band över nationsgränserna.

För det måste vara vårt svar på globaliseringen: internationell, facklig och politisk organisering. Med syfte att stå upp för demokratin och alla människors lika värde och rätt – överallt. Och se till så att världens välstånd fördelas rättvist bland jordens befolkning.

Vare sig vi vill det eller inte påverkas vi alla av globaliseringen. Svaret kan därför aldrig vara isolering. Vill vi påverka dess skeden är det upp till oss själva att stå upp för de värden vi tror på.

Olof Palmes Internationella Center stödjer och samarbetar med en lång rad organisationer världen över. Fackföreningar, progressiva partier, ungdomsförbund och kvinnokooperativ. I Palestina, Burma, Zimbabwe, Belarus och i många fler länder. Syftet är tydligt: Att stödja människor att få ökad makt över sina samhällen och därmed över sina egna liv.

I detta arbete har svenska fackföreningar och andra delar av svensk arbetarrörelse en betydande roll. För det första för att dela med oss av våra kunskaper efter mer än hundra år av kamp för demokrati i vårt land. Inte för att det är ett exakt recept för hur andra ska göra utan för att många ofta vill lära av våra misstag och framgångar. För det andra för att det är av största betydelse att arbetarrörelsen lär av andra och fortsätter att vara en stark röst i Sverige för rättvisa – både i vårt eget land och resten av världen. För detta är organisering helt avgörande – både i Sverige och världen.

Jens Orback

Generalsekreterare Olof Palmes Internationella Center

I Kina är oberoende fackföreningar förbjudna. Den enda tillåtna fackliga organisationen är ACFTU som kontrolleras av kommunistpartiet. Men i den sydliga provinsen Guangdong finns ett självständigt nätverk för kvinnliga industriarbetare. Det bildades redan 1996 efter en brand i en leksaksfabrik i staden Shenzhen då 87 arbetare omkom.

– Myndigheterna försöker ständigt störa vår verksamhet, trots att vi i huvudsak ägnar oss åt utbildning, säger Choi Suet Wah, som är stationerad i Hongkong och arbetar för nätverket.

Att nätverket uppstod just i Guangdong är ingen tillfällighet. Provinsen är ett centrum för tillverkning av kläder, skor, sportartiklar och elektronik. Flera miljoner människor har lämnat landsbygden för att bli industriarbetare i provinsen. En majoritet är unga kvinnor.

Det taiwanesiska företaget Foxconn är den enskilt största arbetsgivaren i Guangdong. Foxconn är i dag världens största underleverantör inom elektronikbranschen. I ett område kallat Foxconn City i Shenzhen arbetar 900 000 arbetare vid 15 fabriker uppdelade efter olika beställare som Apple, Dell, Nintendo och Sony. Omsättningen på arbetare är stor. Därför behövs en ständig nyrekrytering från landsbygden.

– De inre migrantarbetarna är folkbokförda i provinsen där de är födda. Det är en medveten politisk strategi. Med stöd av

folkbokföringen, det så kallade hukousystemet, kan myndigheterna förhindra att de inflyttade arbetarna får del av välfärd och socialförsäkringar. De inre migranterna utgör en form av andraklassens invånare.

Varje dag pågår minst tio stora strejker i Guangdong. I industriområdet runt Pärflodens delta, där Shenzhen ligger, är strejknivån högst i världen. Alla strejker är vilda eftersom det är olagligt att strejka. Samtidigt har strejkerna drivit upp lönerna. Arbetarna har en god förhandlingsposition eftersom det trots inflyttningen av arbetare råder brist på arbetskraft.

Choi Suet Wah berättar att myndigheterna har bytt strategi under senare år. När arbetare är missnöjda försöker myndigheterna få dem att driva klagomål i domstol. Syftet är att få processer i rättsväsendet istället för strejker.

– Myndigheterna och säkerhetstjänsten gör också allt vad de kan för att förhindra att strejkande arbetare i olika delar av landet har kontakt med varandra. Vad de fruktar mest av allt är organiserade kontakter som de inte kan kontrollera. De använder också det statliga facket för att övervaka arbetarna.

Även arbetsgivarna använder nya metoder för att få kontroll över missnöjda arbetare. Allt fler hyr arbetskraft från bemanningsföretag. Om arbetarna strejkar hyr man in ny arbetskraft. En liknande metod är att använda billiga praktikanter från universitetet.

– På vissa fabriker är endast 20 procent av arbetskraften fast anställda, resten är inhyrda eller praktikanter, säger Choi Suet Wah. ●

FOTO: MATS WINGBORG

Choi Suet Wah.

FAKTA BAKGRUND

Nätverket som nämns i artikeln kallas för Chinese Working Women Network (CWWN). Mer information finns på webbsidan: www.cwwn.org.

Enligt Kinas officiella statistik hyser landet i dag 260 miljoner inre migrantarbetare. I provinsen Guangdong lever 36 miljoner av dessa. Vid de exportriktade industrierna är 90 procent av arbetskraften inre migrantarbetare.

Genomsnittslönen för en industriarbetare i Guangdong är för närvarande 2 290 yuan i månaden, ungefär motsvarande summa i svenska kronor. Högst betalda är arbetarna i bilindustrin, en del av dessa kan inklusive övertid ersättning tjäna omkring 7 000 yuan i månaden. För 15 år sedan var genomsnittslönen i provinsen 600 yuan i månaden.

TEMA: GLOBAL ORGANISERING FÖR GLOBAL RESPEKT

GLOBAL RESPEKT

Denna tidning går att beställa utan kostnad (frakt och expeditonsavgift tillkommer) från

LO-distribution, 811 88 Sandviken Fax: 026-24 90 10

E-post: lo@strombergdistribution.se www.lo.se/distribution